

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД**І. В. Ховрак**

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: inna.khovrak.w@gmail.com

Стаття спрямована на систематизацію ефективних практик провідних європейських закладів вищої освіти у сфері соціальної відповідальності, що надали можливість обґрунтувати рекомендації щодо подальшої реалізації концепції соціальної відповідальності закладів вищої освіти. Метод кейсів, контент-аналіз та порівняльний аналіз веб-сайтів закладів вищої освіти дозволили визначити сучасні тенденції їх соціальної відповідальності. Вибірка складається з 10 найкращих європейських закладів вищої освіти згідно з рейтингом Times Higher Education World University Rankings. Автором доведено гіпотезу, що найкращі позиції закладів вищої освіти у рейтингах свідчать про більш свідомий підхід до формування їх місії, розуміння впливу на суспільство та проведення соціально відповідальної діяльності. Встановлено, що соціальна відповідальність закладів вищої освіти – це системний підхід до розуміння, реалізації та моніторингу впливу закладів вищої освіти на збалансований розвиток суспільства через 6 напрямів: освіта для збалансованого розвитку, соціальна відповідальність науки, відповідальний кампус, діалог із суспільством, культура соціальної відповідальності, етичне лідерство. Європейські заклади вищої освіти чітко розуміють переваги соціально відповідальної діяльності як для закладів, так і для всього суспільства. Стаття містить рекомендації щодо подальшого розповсюдження практик соціальної відповідальності у сфері вищої освіти.

Ключові слова: соціальна відповідальність, заклади вищої освіти, збалансований розвиток, звіти GRI, місія.

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ**И. В. Ховрак**

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: inna.khovrak.w@gmail.com

Статья направлена на систематизацию эффективных практик ведущих европейских учреждений высшего образования в области социальной ответственности, которая предоставила возможность обосновать рекомендации для дальнейшей реализации концепции их социальной ответственности. Метод кейсов, контент-анализ и сравнительный анализ веб-сайтов учреждений высшего образования позволили определить современные тенденции их социальной ответственности. Выборка состоит из 10 лучших учреждений высшего образования согласно рейтингу Times Higher Education World University Rankings. Автором доказано гипотезу, что лучшие позиции учреждений высшего образования в рейтингах свидетельствуют о более сознательном подходе к формулировке миссии, пониманию влияния на общество и проведению социально ответственной деятельности. Установлено, что социальная ответственность учреждений высшего образования – это системный подход к пониманию, реализации и мониторингу влияния учреждений высшего образования на сбалансированное развитие общества в 6 направлениях: образование для сбалансированного развития, социальная ответственность науки, ответственный кампус, диалог с обществом, культура социальной ответственности, этическое лидерство. Европейские учреждения высшего образования четко понимают преимущества социально ответственной деятельности как для учреждений, так и для всего общества. Статья содержит рекомендации по дальнейшему распространению практик социальной ответственности в сфере высшего образования.

Ключевые слова: социальная ответственность, учреждения высшего образования, сбалансированное развитие, отчеты GRI, миссия.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Заклади вищої освіти (ЗВО) – це унікальні установи, які відіграють особливу роль у формуванні суспільства, готуючи майбутніх відповідальних роботодавців та працівників, виробників та споживачів, інвесторів та інших стейкхолдерів. Соціальна відповідальність (СВ) ЗВО також пов'язана з концепцією соціального впливу ЗВО. Дослідники поділяють соціальний вплив на чотири групи [1]: 1) організаційний: умови праці, екологічні аспекти, звички повсякденного життя в кампусі, що формуються відповідно до цінностей громади ЗВО; 2) освітній: побудова освітніх процесів та навчальних програм, що призводять до формування профілю випускників як громадян, відповідальних за розвиток регіону, країни; 3) пізнавальний: гносеологічна та деонтологічна спрямованість сфери досліджень, процесів поширення знань та управління знаннями; 4) соціальний: зв'язки ЗВО

із зовнішніми суб'єктами, його участь у розвитку місцевої громади та соціального капіталу, що виникає із соціальної ролі, яку ЗВО відіграє як промотор збалансованого розвитку. Отже, підхід до СВ ЗВО базується на понятті справедливості в глобальному розумінні та солідарності, а також підкреслює неадекватність розуміння відповідальності як зобов'язання [2]. Попередні дослідження засвідчили недостатньо високий вплив українських ЗВО на регіональний розвиток [3]. Результати анкетування українських студентів також виявили достатньо низький рівень знань про концепцію СВ [4]. Вивчення успішних практик ЗВО з інших країн зможе надати поштовх посиленню соціальної місії та активізації СВ українськими ЗВО.

Ця стаття має на меті запропонувати комплекс ефективних практик з огляду на досвід провідних європейських ЗВО у сфері СВ, що дасть можливість

виробити рекомендації щодо подальшої реалізації концепції СВ ЗВО. Метод кейсів, контент-аналіз та порівняльний аналіз веб-сайтів ЗВО дозволяють визначити сучасні тенденції СВ ЗВО. Для дослідження обрано 10 найкращих європейських ЗВО згідно з рейтингом Times Higher Education World [5]. Досягнення мети буде здійснено у такій послідовності: оцінка представлення на офіційних веб-сайтах ЗВО інформації про вплив на суспільство, збалансований розвиток та СВ; порівняння соціально відповідальних ініціатив; дослідження наявності місії ЗВО, а також рівня відображення в них СВ.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Кращі європейські ЗВО не лише розмірковують над сутністю СВ ЗВО, вони чітко розуміють її необхідність та переваги як для ЗВО, так і для всього суспільства.

Сьогодні існує низка різних рейтингів. Однак Всесвітній рейтинг ЗВО The Times Higher Education World, який у 2019 році включає понад 1250 ЗВО, можна вважати одним із найнадійніших з точки зору репрезентативності (оцінювання ЗВО за допомогою 13 ретельно відкаліброваних показників ефективності у таких сферах, як викладання, дослідження, передача знань та інтернаціоналізація). Аналіз рейтингу показує, що у топ-5 світових ЗВО у 2015-2019 роках завжди були два європейські: University of Oxford (з 2017 року займає 1 місце) та University of Cambridge, які є найкращими в таких рейтингових компонентах, як викладання, дослідження, цитування. Загалом у топ-10 європейських ЗВО є сім британських, два з Швейцарії та один з Німеччини (табл. 1).

Таблиця 1 – Топ-10 європейських ЗВО за рейтингом Times Higher Education World University Rankings*

ЗВО	Країна	Позиція в рейтингу				Позиція в рейтингу / бали 2019					
		2015	2016	2017	2018	Загальний	Викладання	Дослідження	Цитування	Комерціалізація інновацій	Інтернаціоналізація
University of Oxford	Великобританія	3	2	1	1	1 / 96,0	91,8	99,5	99,1	67,0	96,3
University of Cambridge	Великобританія	5	4	4	2	2 / 94,8	92,1	98,8	97,1	52,9	94,3
Imperial College London	Великобританія	9	8	8	8	9 / 90,3	85,8	87,7	97,8	67,3	97,1
ETH Zurich	Швейцарія	13	9	9	=10	11 / 89,3	83,3	91,4	93,8	56,1	98,2
UCL	Великобританія	22	14	15	16	14 / 87,8	79,1	90,1	95,9	42,4	95,8
London School of Economics and Political Science	Великобританія	=34	23	=25	=25	26 / 81,3	71,0	83,1	91,0	34,8	92,5
University of Edinburgh	Великобританія	36	24	27	=27	29 / 79,8	69,2	73,7	96,8	38,2	93,3
LMU Munich	Німеччина	29	29	=30	=34	=32 / 78,3	69,9	76,1	90,2	100,0	65,6
École Polytechnique Fédérale de Lausanne	Швейцарія	=34	31	=30	=38	35 / 76,9	66,5	66,5	92,8	69,1	98,7
King's College London	Великобританія	40	27	=36	36	38 / 75,8	61,1	68,7	95,2	45,9	95,3

* складено на основі даних джерела [5]

Аналіз інформації, представленої на офіційних веб-сайтах 10 кращих європейських ЗВО показав, що існує значна кількість статей та даних про вплив на суспільство, збалансований розвиток та СВ. Так, переважна більшість ЗВО мають навіть окремі розділи, присвячені вищезазначеній тематиці (табл. 2). Також у Європі 54 ЗВО розробляють звіти відповідно до стандартів GRI (в світі – 144), що надає можливість покращити привабливість, полегшити здатність збирати кошти для майбутніх заходів із забезпечення збалансованого розвитку [6]. Однак, з 10 найкращих європейських ЗВО University of Cambridge та ETH Zurich складають звіти відповідно до стандартів GRI.

Тільки три ЗВО у вибірці не мають жодних звітів

про вплив на суспільство, збалансований розвиток та СВ (Imperial College London, London School of Economics and Political Science, LMU Munich). Інші ЗВО мають велику кількість загальних доповідей, а також доповідей про окремі сфери соціально відповідальної діяльності або про окремі соціально відповідальні ініціативи. Культура звітності для стейкхолдерів повинна бути інтегрована в систему бухгалтерського обліку ЗВО [17]. ЗВО орієнтуються на звітність про соціальну активність головним чином через розкриття інформації про міжнародну мобільність та створення добробуту для студентів [6]. Тому основна інформація стосується якості навчання та викладання, міжнародної мобільності, можливостей фінансування досліджень та умови життя.

Таблиця 2 – Порівняння досвіду топ-10 європейських ЗВО у сфері СВ

ЗВО	Веб-сайт	Звіт GRI	Інша звітність	Місія	Типи ініціатив з СВ					
					волонтерство	культура / мистецтво / історія	екологія / енергозбереження	місцева громада / місцеві партнерства	соціальні проблеми	економічні проблеми
1. University of Oxford	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
2. University of Cambridge	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3. Imperial College London	+	-	-	+	+	-	-	+	+	-
4. ETH Zurich	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
5. London's Global University	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
6. London School of Economics and Political Science	+	-	-	+	-	-	+	+	+	-
7. University of Edinburgh	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
8. LMU Munich	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9. Йcole Polytechnique Fйdйrale de Lausanne	+	-	+	+	-	-	+	+	+	-
10. King's College London	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+

* результати власних досліджень на основі інформації офіційних веб-сайтів університетів [7-16]

Одночасно, місії та цінності ЗВО також важливі. СВ ЗВО є новою концепцією, однак ЗВО намагаються включити її у свої місії [18]. Місії провідних європейських ЗВО відображають важливість впливу на суспільство. Так, місією University of Edinburgh є «Ми спричиняємо вплив на суспільство» [13]. Пред-

ставники ЗВО розуміють, що сучасний глобальний ЗВО повинен зробити «вагомий, стійкий та соціально відповідальний внесок у світ». Місія Imperial College London «зробити світ кращим» [9]. Результати порівняльного аналізу місій провідних європейських ЗВО представлені в табл. 3.

Таблиця 3 – Результати порівняльного аналізу місій топ-10 європейських ЗВО

Складові елементи місії	ЗВО									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
високий рівень освіти / навчання / досліджень	+	+		+			+	+	+	
позитивний вплив на суспільство	+	+	+			+	+			+
партнерські стосунки / співпраця / сильна та дружня спільнота		+			+	+				
виховання майбутніх світових лідерів / формування критичного мислення / інноваційність			+			+			+	
сприяння доброму здоров'ю / економічному зростанню / культурному взаєморозумінню / соціальному добробуту / рівності можливостей / інклюзивності	+						+			
соціальна, економічна та культурна відповідальність перед нацією та її громадянами				+						

* результати власних досліджень на основі інформації офіційних веб-сайтів університетів [7-16]

На думку вчених, формування місії ЗВО повинно викликати наступні питання [19]: 1) Навчання: чи обмежується обов'язок ЗВО функціями навчання та формування знань? Чи допомагає ЗВО змінювати суспільство? 2) Передача знань: Як і кому ЗВО передає знання? Яка мета стратегічних наукових програм ЗВО? 3) Соціальна проекція: чи виконує ЗВО

третю місію? Чи реалізуються соціальні проекти? Які зусилля докладає, щоб зв'язати та координувати різні сфери місії? Яка відповідальність у процесах трансформації суспільства? 4) Боротьба з відчуженням та нерівністю: як ЗВО сприяє соціальній справедливості?

Провідні ЗВО реалізують велику кількість соціальних відповідальних проєктів. Тільки один з перших десяти європейських ЗВО не містить інформації про таку діяльність на власному веб-сайті – LMU Munich. Усі інші ЗВО зосереджуються на таких ключових сферах, як волонтерство, культура / мистецтво / історія, екологія / енергозбереження, місцева громада / місцеві партнерства, соціальні проблеми, економічні проблеми (табл. 2). При цьому кожен ЗВО має свою специфіку, яку можна проаналізувати за допомогою методу кейсів.

Так, University of Oxford має багаторічний досвід систематичної та інтегрованої діяльності у сфері сталого розвитку та СВ. За словами професора Луїзи Річардсон, віце-канцлера, «університет несе відповідальність бути рушійною силою добра у світі та добрим сусідом в регіоні» [7]. На веб-сайті ЗВО є розділ про співпрацю з місцевою громадою, який присвячений: 1) пропозиціям щодо участі в дослідженнях; 2) малим грантам для громади (ініціатива була започаткована у 2013 році для допомоги громадським заходам, які проводяться по всьому місту. Основними пріоритетами програми є: популяризація спадщини міста, обмін знаннями, розвиток освіти серед вікових груп молодших 18 років, підвищення взаємодії між ЗВО та громадою); 3) покращення життєдіяльності міста та регіону (оцінка впливу ЗВО на економічні, екологічні, історичні та культурні процеси. У цьому випадку окремий ресурс присвячений екологічній стійкості: транспорт, закупівлі, схеми утилізації, ефективне управління енергією, водою та відходами); 4) соціально відповідальна інвестиційна політика (Комітет з соціально відповідальних інвестицій); 5) різноманітні стратегії і звіти (сталі закупівель, управління вуглецем, екологічної стійкості, біорізноманіття, транспорту, поводження з відходами тощо); 6) значні фінансові ресурси для реалізації проєктів (6 млн. фунтів стерлінгів на проєкти зі скорочення викидів діоксиду вуглецю).

University of Cambridge приділяє найбільшу увагу екологічній стійкості, в тому числі шляхом створення комітету з навколишнього середовища та енергії: розробка плакатів та ресурсів, які допоможуть підвищити рівень обізнаності. Основними напрямками впливу ЗВО є: формування та застосування знань, випускники, які мають навички стійкості, знання та розуміння, біорізноманіття та екосистеми, управління ресурсами та відходами, енергоспоживання, водокористування [8]. Також на сайті є розділи, присвячені залученню громади та впливу досліджень. ЗВО виділяє значні фінансові ресурси для досягнення позитивного впливу на суспільство. Наприклад, на реалізацію проєкту «Енергія та скорочення викидів діоксиду вуглецю» було виділено щорічний бюджет у розмірі 2 млн фунтів. ЗВО розробив політику в галузі збалансованого розвитку та СВ (екологічна стійкість, етичні практики в управлінні закупівлями, біорізноманіття, стале продовольство, стале будівництво, план подорожей, стратегія комунікації та взаємодії тощо).

Imperial College London зосереджується на волонтерських програмах як для студентів, так і для

викладачів [9]. Загалом, соціальна приналежність базується на чотирьох ключових елементах: залучення громади до науково-дослідницької діяльності, допомога школам, співпраця з пацієнтами, залучення громад.

ETH Zurich усвідомлює свою соціальну, економічну та культурну відповідальність перед нацією та громадою [10]. Роль ЗВО розкривається через чотири основні сфери діяльності - дослідження (технічні та наукові ноу-хау для сталого розвитку), викладання (широкий спектр курсів у галузі сталого розвитку), кампус (найкращі умови праці, підтримання участі, шанобливого та різноманітного середовища) та діалог із суспільством (поширення наукових висновків серед громадськості, визначення можливих стратегій розвитку, їх переваг та недоліків). ЗВО має успішну історію звітності: звіти про енергетику (2002, 2003), екологічні звіти (2004-2008), звіти про сталий розвиток (2009-2018). ЗВО створює альянси з партнерами для сталого розвитку на національному та міжнародному рівнях: Міжнародний альянс дослідницьких університетів, Міжнародна мережа стійких кампусів, Climate-KIC. Досвід ЗВО демонструє здатність до досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

Діяльність London's Global University в галузі СВ зосереджується на таких компонентах: сталий кампус; екологічна стійкість; освіти, популяризація та застосування принципів сталого розвитку; активна комунікація, партнерські стосунки та співпраця на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях [11]. В ЗВО проводиться соціально відповідальна інвестиційна політика та відповідальні закупівлі. ЗВО планує витратити 1,2 млрд фунтів на дотримання стандарту сталого будівництва та 4,5 млн фунтів на покращення енергозбереження / екологічні проєкти.

London School of Economics and Political Science має обмежений обсяг інформації на веб-сайті, лише стратегія розвитку наголошує на прагненні досягти певні елементи сталого розвитку. ЗВО працює у партнерстві «задля поглиблення впливу та сприяння вдосконаленню суспільства, з'єднуючи міжнародні інтереси та відносини у всьому світі за допомогою науково-орієнтованих втручань» [12].

У University of Edinburgh є відділ СВ та стійкості для формування добрих стосунків із зовнішніми стейкхолдерами, включаючи органи місцевого самоврядування, громади, підприємства та громадян. ЗВО прагне досягти Цілей сталого розвитку разом з партнерами. Отже, роль ЗВО полягає в тому, щоб «надихає та відіграє критичну роль у формуванні цілей та цінностей, які надає урядам, бізнесу та суспільству. Це підтверджує бажання ЗВО зробити вагомий, стійкий та соціально відповідальний внесок у розвиток Шотландії, Великобританії та світу» [13]. Відповідно до Стратегії закупівель, ЗВО враховує екологічні, соціальні та управлінські фактори у своїх інвестиційних рішеннях. ЗВО також має грантову програму для громади (розподілено понад 90 тис. фунтів стерлінгів), а також розділ на веб-сайті для кращого інформування місцевої громади.

École Polytechnique Fédérale de Lausanne підтримує культуру збалансованого розвитку завдяки таким проектам, як лабораторій змін (платформа для створення СВ проектів для студентів), стійкий кампус (енергетика, добробут та біорізноманіття), міське господарство (розширення сільськогосподарської спадщини) [15]. ЗВО є членом різноманітних спільнот у галузі сталого розвитку (Міжнародна мережа сталого кампусу, Форум глобальних університетських лідерів, Coord21, Асоціація сталої економіки).

King's College London розуміє «відповідальність за сталий розвиток та захист довкілля» [16]. ЗВО має різні політики та системи для забезпечення сталого розвитку: політика біорізноманіття, політика в галузі енергетики та вуглецю, політика справедливої торгівлі, політика подорожей, міжнародна політика подорожей, соціально відповідальні закупівлі, соціально відповідальні інвестиції, залучення студентів та персоналу, харчова політика, політика у сфері відходів.

ВИСНОВКИ. Отже, СВ ЗВО вимагає системного підходу до розуміння, реалізації та моніторингу впливу ЗВО на збалансований розвиток суспільства. Соціально відповідальний ЗВО здатен постійно удосконалюватись, трансформувати себе та суспільство. Основні напрями СВ ЗВО:

1) Освіта для збалансованого розвитку – ЗВО створює величезні можливості для вивчення способів вирішення проблем суспільства та інструментів його подальшого розвитку; підготовка студентів до відповідального громадянства (показник – кількість та якість курсів із тематикою СВ).

2) СВ науки – відповідальність за науковий внесок, результат, вплив, популяризація та поширення науки та досліджень (показники – зростання винаходів, необхідних для вирішення проблем суспільства та підвищення інтересу до науки, культура опитування, отримання відгуків та проведення експериментів).

3) Відповідальний кампус – коло політик, стратегій та практик, що мають прямий соціальний вплив та забезпечують соціально відповідальне життя ЗВО (показники – умови праці, обладнання, здатність адаптувати інфраструктуру ЗВО до потреб людей з обмеженими можливостями, вибір матеріалів багаторазового використання, енергоефективність, використання відновлюваних джерел енергії, правильне поводження з відходами).

4) Діалог із суспільством – створення взаємовідносин в регіоні присутності ЗВО, врахування очікувань різних стейкхолдерів та заохочення до співпраці (показники – здатність визначати ключових стейкхолдерів, визначати їх вплив та актуальність для ЗВО, підвищувати рівень довіри, безпеки та задоволення співпрацею).

5) Культура СВ – створення високого рівня поінформованості про СВ, заохочення навчання та роботи для збалансованого розвитку (показники – рівень особистої СВ, можливість ініціювати соціально відповідальні проекти та бажання брати участь у таких проектах).

6) Етичне лідерство – прагнення ЗВО розвиватися на основі етичних цінностей, розуміння стратегі-

чних переваг соціально відповідальної діяльності (показник – відсутність прецедентів неетичної поведінки серед стейкхолдерів).

Порівняльний аналіз звітів та веб-сайтів ЗВО дозволив виявити найпоширеніші практики СВ: 1) Екологічні ініціативи: дотримання біорізноманіття, енергоефективності, екологічного транспорту, сортування сміття (велосипедний центр, зустрічі координаторів, центр збору відходів). 2) Свідоме споживання: зменшення використання паперу та води, вторинне використання предметів (портал WARPit Reuse, Fairtrade, Buy Local, зменшення відходів харчових продуктів). 3) Волонтерство (програми як для студентів, так і для викладачів). 4) Діалог та співпраця (грантові програми, Тиждень збалансованого розвитку, Безкоштовна юридична консультація).

Отже, для подальшого активного розповсюдження практик СВ ЗВО повинні вжити певних кроків. По-перше, усвідомлення важливості власного впливу на суспільство. По-друге, розробити та реалізувати стратегічний план СВ та збалансованого розвитку. По-третє, оцінити власну діяльність у цій галузі, сформувати звіти, створити відповідні розділи на веб-сайтах ЗВО та поширити інформацію серед стейкхолдерів. Важливо дотримуватися послідовних етапів при створенні стратегічної програми СВ ЗВО: 1) формування місії та цінностей; 2) проведення аудиту СВ ЗВО, аналіз «слабких місць» та стейкхолдерів; 3) формулювання цілей і завдань; 4) створення стратегічного плану та бюджету ЗВО на СВ; 5) впровадження програм СВ ЗВО; 6) моніторинг та оцінка наслідків (кількісні та якісні підходи з опитуваннями та збором даних від усіх стейкхолдерів); 7) комунікація (підвищення обізнаності за допомогою різних ЗМІ, веб-сайту, щорічних звітів, брошур, конференцій та семінарів).

Відповідно, в результаті дослідження підтверджена гіпотеза про вищий рівень залучення топ європейських ЗВО порівняно з іншими. СВ ЗВО прагне створити та використовувати безпрограшні рішення, пропонує переваги як ЗВО, так і різним стейкхолдерам. Таким чином ЗВО покращує власний імідж та зміцнює лояльність персоналу, студентів та абітурієнтів. У свою чергу, працівники та студенти отримують більше можливостей для розвитку та самореалізації, кращі умови для навчання та досліджень. З іншого боку, представники місцевих громад можуть користуватися послугами волонтерських центрів ЗВО, брати участь у освітніх та культурних заходах. СВ ЗВО також має значну роль для всієї країни, оскільки вона допомагає будувати динамічне, освічене та сумлінне суспільство. Випускники з добре збалансованими знаннями та мудрістю здатні сприяти соціально-економічній та політичній стабільності. Однак найважливішим є те, що СВ ЗВО є каталізатором та збалансованого розвитку, оскільки освіта допомагає створити цінності, поведінку та спосіб життя, необхідні для забезпечення сталого майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Vallaey F. Responsabilidad Social Universitaria: una nueva filosofna de gestiyn ética e inteligente para las universidades. *Educaciyn Superior y Sociedad*, 2008, no. 2, pp. 191–219.
2. De la Cruz Ayuso C. Universidades jesuitas y responsabilidad social: una propuesta basada en la justicia solidaria. *Arbor*, 2017, no. 192(782), pp. 363.
3. Ховрак І. В. Вплив університетів на збалансований розвиток регіонів: український контекст. *Ідеологія та політика*, 2019, 2, С. 147–166.
4. Trynchuk V., Khovrak I., Dankiewicz R., Ostrowska-Dankiewicz A., Chushak-Holoborodko A. The role of universities in disseminating the social responsibility practices of insurance companies, *Problems and Perspectives in Management*, 2019, no. 17(2), pp. 449–461.
5. The Times Higher Education World University Rankings URL: <https://www.timeshighereducation.com/> (дата звернення: 20.12.2019).
6. Dagilienė L., Mykolaitienė V. Disclosure of Social Responsibility in Annual Performance Reports of Universities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015, Volume 213, pp. 586–592.
7. University of Oxford, URL: <http://www.ox.ac.uk/> (дата звернення: 23.12.2019).
8. University of Cambridge, URL: <https://www.cam.ac.uk/> (дата звернення: 23.12.2019).
9. Imperial College London, URL: <https://www.imperial.ac.uk/> (дата звернення: 23.12.2019).
10. ETH Zurich, URL: <https://ethz.ch/de.html> (дата звернення: 23.12.2019).
11. London's Global University, URL: <https://www.ucl.ac.uk/> (дата звернення: 23.12.2019).
12. London School of Economics and Political Science, URL: <http://www.lse.ac.uk/> (дата звернення: 23.12.2019).
13. University of Edinburgh, URL: <https://www.ed.ac.uk/> (дата звернення: 23.12.2019).
14. LMU Munich, URL: <http://www.en.uni-muenchen.de/index.html> (дата звернення: 23.12.2019).
15. École Polytechnique Fédérale de Lausanne, URL: <https://www.epfl.ch/en/> (дата звернення: 23.12.2019).
16. King's College London, URL: www.kcl.ac.uk/ (дата звернення: 23.12.2019).
17. Lange E.A., Kerr S.G. Accounting and incentives for sustainability in higher education: an interdisciplinary analysis of a needed revolution. *Social Responsibility Journal*, 2013, no. 9(2), pp. 210–219.
18. Shawyun T. From Corporate Social Responsibility (CSR) to University Social Responsibility (USR). *Universities and their social responsibilities: 2nd Asia-Europe Education Workshop*, 2011, pp. 14-17.
19. De la Cruz C., Sasia P. La responsabilidad de la universidad en el proyecto de construcciyn de una sociedad. *Educaciyn Superior y Sociedad*, 2008, no. 2, pp. 17–52.

A FRAMEWORK FOR UNIVERSITY SOCIAL RESPONSIBILITY: THE EXPERIENCE OF EUROPEAN UNIVERSITIES

I. Khovrak

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: inna.khovrak.w@gmail.com

Purpose. Universities are unique institutions that play a special role in shaping society by training future responsible employers and workers, producers and consumers, investors and other stakeholders. The article aim is to suggest a set of effective practices of the top European universities in the field of social responsibility, which will provide the opportunity to develop recommendations for the further implementation of the concept of University Social Responsibility. **Methodology.** The case study method, content and comparative analyses of universities' websites allow identifying current trends in University Social Responsibility. The initial sample consists of the top 10 European universities according to the Times Higher Education World University Rankings. **Results.** Achieving the goal of the study provided an opportunity: 1) To evaluate the representation on the official websites of the universities of information on the impact on society, sustainable development and social responsibility; 2) To investigate the presence of the mission of universities, as well as the level of reflection in them of the social responsibility of universities; 3) To compare the socially responsible initiatives of universities in the following main areas: volunteering, culture / art / history, ecology / energy saving, local community / local partnerships, social problems, economic problems. The author proves the hypothesis that the best positions of universities in the ratings indicate a more conscious approach to the formulation of the mission of universities, understanding of the impact on society and the conduct of socially responsible activities. **Originality.** The author finds that University Social Responsibility is a systematic approach to understanding, implementing and monitoring the impact of the university on sustainable development of society through 6 dimensions: Education for sustainable development, Social responsibility of science, Responsible campus, Dialogue with society, Culture of social responsibility, Ethical Leadership. **Practical value.** The Top European universities clearly understand the benefits of socially responsible activities for the university as well as for the whole society. Therefore, the article contains recommendations for further active dissemination of social responsibility practices in the higher education area.

Key words: University Social Responsibility, Sustainable Development, European Universities, GRI Reports, Mission.

REFERENCES

1. Vallaey, F. (2008), "Responsabilidad Social Universitaria: una nueva filosofía de gestión ética e inteligente para las universidades", *Educaciyn Superior y Sociedad*, No. 2, pp. 191-219.
2. De la Cruz Ayuso, C. (2017), "Universidades jesuitas y responsabilidad social: una propuesta basada en la justicia solidaria", *Arbor*, No. 192(782), pp. 363.
3. Khovrak, I. V. (2019), "The Impact of Universities on the Sustainable Development of Regions: The Ukrainian Context", *Ideology and politics*, № 2, pp. 147-166.
4. Trynchuk, V., Khovrak, I., Dankiewicz, R., Ostrowska-Dankiewicz, A., Chushak-Holoborodko, A. (2019), "The role of universities in disseminating the social responsibility practices of insurance companies", *Problems and Perspectives in Management*, No. 17(2), pp. 449-461.
5. The Times Higher Education World University Rankings URL: <https://www.timeshighereducation.com/> (accessed: 20.12.2019).
6. Dagilienė, L., Mykolaitienė, V. (2015), "Disclosure of Social Responsibility in Annual Performance Reports of Universities". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 213, pp. 586-592.
7. University of Oxford, available at: <http://www.ox.ac.uk/> (accessed: 23.12.2019).
8. University of Cambridge, available at: <https://www.cam.ac.uk/> (accessed: 23.12.2019).
9. Imperial College London, URL: <https://www.imperial.ac.uk/> (accessed: 23.12.2019).
10. ETH Zurich, available at: <https://ethz.ch/de.html> (accessed: 23.12.2019).
11. London's Global University, available at: <https://www.ucl.ac.uk/> (accessed: 23.12.2019).
12. London School of Economics and Political Science, available at: <http://www.lse.ac.uk/> (accessed: 23.12.2019).
13. University of Edinburgh, available at: <https://www.ed.ac.uk/> (accessed: 23.12.2019).
14. LMU Munich, available at: <http://www.en.uni-muenchen.de/index.html> (accessed: 23.12.2019).
15. Swiss Federal Institute of Technology in Lausanne, available at: <https://www.epfl.ch/en/> (accessed: 23.12.2019).
16. King's College London, available at: www.kcl.ac.uk/ (accessed: 23.12.2019).
17. Lange, E.A., Kerr, S.G. (2013), "Accounting and incentives for sustainability in higher education: an interdisciplinary analysis of a needed revolution", *Social Responsibility Journal*, No. 9(2), pp. 210-219.
18. Shawyun, T. (2011), "From Corporate Social Responsibility (CSR) to University Social Responsibility (USR). Universities and their social responsibilities": *2nd Asia-Europe Education Workshop*, pp. 14-17.
19. De la Cruz, C., Sasia, P. (2008), "La responsabilidad de la universidad en el proyecto de construcciyn de una sociedad", *Educaciyn Superior y Sociedad*, No. 2, pp. 17-52.

Стаття надійшла 15.01.2020.